

სახელოვნებათმცოდნეოკვლევა

ჟოთარჟსთაველისსახელობისთეატრისა და კინოსუნივერსიტეტი

ჟოთარჟსთაველისპროსპექტი №19

შემკვეთი: შ.პ.ს. არქიტექსი

შემსრულებელი; ხელოვნებათმცოდნეობისდოქტორიმაიაიზორია

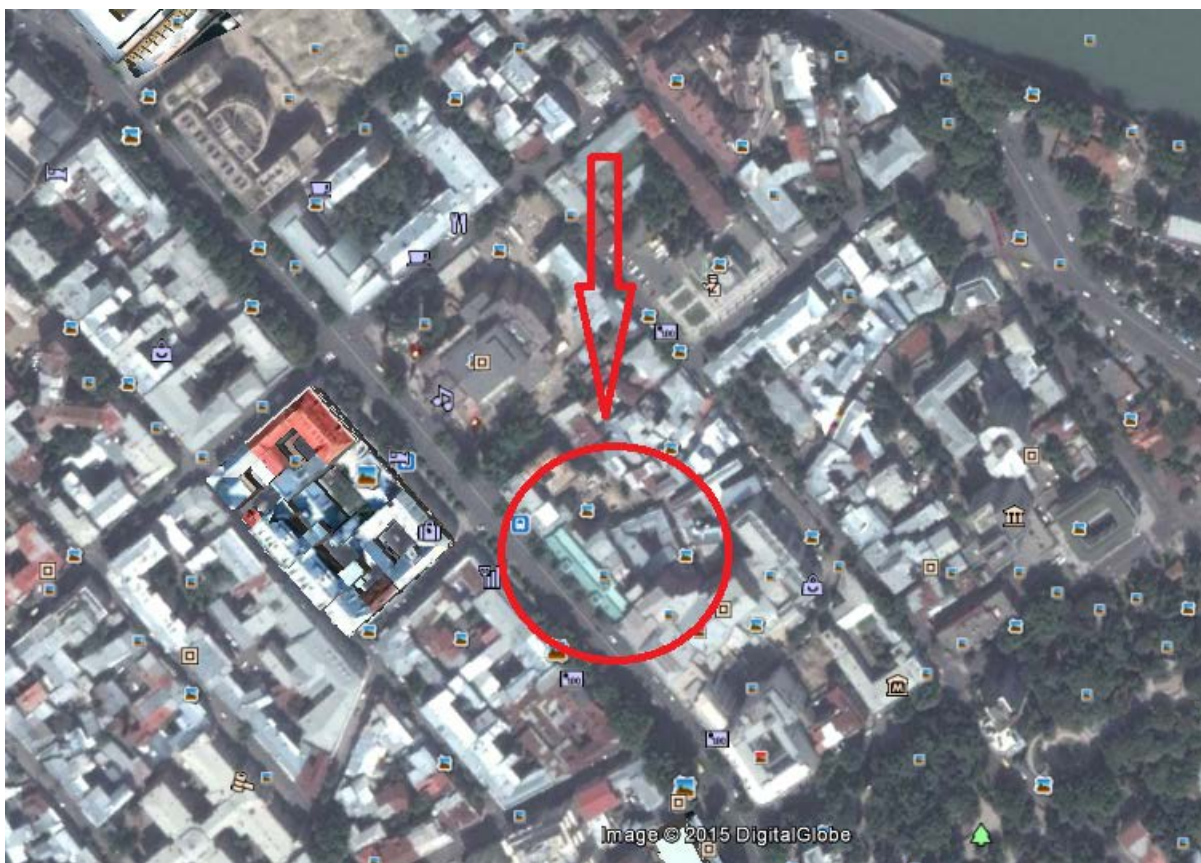
თბილისი 2015

1. მდებარეობა

საკვლევიანობა - შოთარუსთაველის სახ. თეატრისა და კინოსუნივერსიტეტი(№19) ისტორიული თბილისის ტერიტორიაზე, შოთარუსთაველის პროექტის სპორიზონტალური დერძის შუაწელს ოდნავ ზემოთ, სასტუმრო “მარიოტის” მრუდის შემდეგ,

მიჯრი თგანლაგებულ კენტინუმერაციის ნაგებობათა მარჯვენა განაშენიანების რიგში მდებარეობს.

დაქანებული რელიეფის გამო ქუჩის სპირზე აღმართული აგურის შენობების სართულიანობა უკანა ფასადის კენტანდათანობითი ზრდებისაკვლევი ობიექტის მთავარი ფასადი მთელი ფრონტიით შლებად პროსპექტისკენ. მარცხენა მხარეს მას შოთარუსთაველის სახ. დრამატული თეატრი (არქ. კ. ტატიშჩევი, ა. შინკევიჩი 1898-1901 წ. წ.), ხოლო სპირის სპირომხარეს ძველისა ცხოვრებელისა ხლი(№23) ეკერის. გაგრძელებაზე, ვაბაშიძის ქუჩის გადაღმა ხედიის ნება გამწვანებულის კვერებით შემოფარგლულ ოპერისა და ბალეტის თეატრისაკენ (არქ. ვ. შრეტერი 1880-1886 წ. წ.). ვაბაშიძის ქუჩა პროსპექტის სპორიზონტალური დერძის პერპენდიკულარულად და

ღმაეშვება

დასაკვლევი ობიექტის განაშენიანების მონაკვეთის კენმარჯვნივ დამრეცადუხევეს.

აეროფოტო 2013

თეატრისა და კინოსუნივერსიტეტის მდებარეობისადგილის ისტორიულად გარეთუბანს, ხოლო აღმინისტრაციულად ძველი თბილისის გამგეობას, მთაწმინდის ზონას ეკუთვნის. იგი შეტანილია კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ძეგლების ნუსხაში. უბნის ამ

მონაკვეთში მდებარეობს არაერთი ძეგლის სტატუსის მქონე არქიტექტურული ძეგლი და ძეგლის ნიშნის მქონე ნაგებობა:

საპროექტო ტერიტორიის მიმდებარედ განთავსებულია არქიტექტურული ძეგლები:

რუსთაველის პროსპექტის კენტი ნუმერაციის; №13 - სასტუმრო “თბილისი-მარიოტი”, №15 – საზოგადოებრივი შენობა, №17 - რუსთაველის თეატრი, №25 – ოპერისა და ბალეტის თეატრი №27 - ყოფილი კადეტთა კორპუსი, №29 – ყოფილი იმედი, №№21,23 - საცხოვრებელი სახლები, რუსთაველის პროსპექტის ლუწი ნუმერაციის; №№14,18,24,26 – საცხოვრებელი სახლები, №16 – სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლის შენობა, №22 - მუსიკალური საზოგადოების შემოქმედებითი კავშირი, №26 - ყოფილი “ზარია ვოსტოკას” რედაქციის შენობა.

რ.თაბუკაშვილის ქუჩა; №№38,40,41,42 - საცხოვრებელი სახლები

1. საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს 1986 წლის 14 ნოემბრის №706 დადგენილებისდანართი.
2. თბილისისსაქალაქოსაბჭოსადმასკომის 1988 წლის 10 მარტის №185 გადაწყვეტილებისდანართი №4.
- 3 საქ. კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს 2007 წლის კულტურული მემკვიდრეობის/უძრავი ძეგლების შესახებ არსებული დადგენილება

• უბნის ისტორიული განვითარება

საკვლევი შენობა მდებარეობს ისტორიული გარეთუბნის ტერიტორიაზე, რომელიც გაშლილია ძველი ქალაქის გაღავნის გარეთ - კალას ჩრ-დას-ით. იგი მოიცავსდღევანდელი თავისუფლების მოედნის, შოთა რუსთაველის გამზირის, ნ.ბარათაშვილისა და მდ.მტკვარს შორის მოქცეულ სივრცეს.

გარეთუბნის ტერიტორიის განაშენიანება XVI–XVIII საუკუნეებიდან იწყება და ევროპული ქალაქის უბნის სახეს XIX საუკუნის განმავლობაში იძენს. სოლოლაკიდან ალექსანდრეს ბაღამდის იგი ჯერ ორბელიანების, არაგვის ერისთავის, მუხრანბატონის, ციციშვილების, აბაშიძეების

საბინადროები ყოფილა.XIX საუკუნის 10-იანი წლებიდან კი გოლოვინად წოდებული დილმის გზის გასწვრივ რუსული კლასიციზმის სტილით გადაწყვეტილიევროპული ყაიდის ნაგებობებითშენდება. უბნის შუაგულშიმთავარმართებლის სასახლე, ხოლო მისგვერდით კლასიკური გიმნაზია იდგმება. 1940-იანი წლებიდან გარეთუბნის ტერიტორიაზე არსებული ღრმა ხეების ამოვსების შემდეგ პროსპექტი ურთიერთპარალელური რეგულარული ქუჩებით იკვეთება.

XIX ს-ის მეორე ნახევრიდან საზოგადოებრივი ნაგებობების მშენებლობა ინდივიდუალური პროექტებით მიმდინარეობს და ერთდროულად ითავსებს კლასიციზმური, რენესანსულ-ბაროკალური, გუთური და ისლამური ხუროთმოძღვრების ფორმებს. აგრეთვე ნეორომანტიზმისა და ისტორიზმისაკენ მიმართულ ტენდენციებს, მათ შორის ძველი ქართული ხუროთმოძღვრული

თბილისი. Головинский Проспект, зима
Tiflis. Golowinsky en hiver.

დეკორის ტრადიციებით აღორძინებულ ნაციონალური სტილის ნიშნებს. 1860-იანი წლებიდან მოყოლებული თანდათანობით ხდება უბნის კეთილმოწყობა. შენდება ალექსანდრეს სახელობის საზოგადოებრივი ბაღი (არქ. ი. სიმონსონი 1875წ.), მის ზედა ბაქანზე იდგმება ქვაშვეთის ტაძარი

(1904-1910წ.წ.). XIX ს-ის 80-90-იანი წლებიდან იგეზიანკავკასიის მუზეუმის თავდაპირველი შენობა (არქ. ა. ზალცმანი), ამჟამინდელ ლ. გუდიაშვილის ქუჩაზე ამოჰყავთ მისი ახლანდელი ქვედა კორპუსი, ყოფილი ქალთა გიმნაზია (არქ. ა. ზალცმანი). ერევნის მოედანზე - საქალაქო პოლიციის სამმართველოს გადაკეთების შედეგად იმართება ქალაქის სათათბირო-საბჭო (არქ. ა. ოზეროვი, პ. შტერნი). პროსპექტზე იგება სამხედრო-ისტორიული მუზეუმი, "ღიდების ტაძარი" (არქ. ვ. ზალცმანი, ყოფილი სურათების გალერეა, ახლანდელი თანამედროვე სელოვნების მუზეუმი). შორიახლოს ჩნდება სასტუმროები, კინოს, ოპერისა და ბალეტის (არქ. ვ. შრეტერი, დასრულდა 1896წ.), აგრეთვე არტიზული საზოგადოების კრუჟი (არქ. კ. ტატიშჩევი, ა. შინკევიჩი, 1898-1901წ.წ.), ევროპული ტიპის კლუბები, კაფე-რესტორნები და სხვა. ახლანდელ ლ. გუდიაშვილის ქუჩაზე თითქმის ერთდროულად მიმდინარეობს სახელმწიფო ბანკის კანტორის (1910წ.), ტფილისის სათავადაზნაურო-საადგილმამულო ბანკისა (1915წ.) და სანეკტ-პეტერბურგის ვოლგა-კამის კომერციული ბანკის ტფილისის განყოფილების (1915წ.) მშენებლობები. იგება ქართული სათავადაზნაურო თეატრი (1910-1914წ.წ.), აღიმართება კავკასიის მუზეუმის ახალი შენობა (არქ. ნ. სევეროვი, 1910წ.), სასტუმრო მაჟესტიკი (არქ. გ. ტერ-მიქელოვი, 1915წ.)

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ თეატრალური ნაგებობები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ქალაქგეგმარებით პროცესებში, რადგანაც ხელს უწყობდნენ მოედნებისა და ფართო პროსპექტების გაჩენას.

XX საუკუნის მანძილზე რუსთაველის პროსპექტის განაშენიანება ე.წ. სტალინური არქიტექტურის მონუმენტებით ივსება და სტილისტურად მრავალფეროვან ხასიათს ღებულობს.

• უზნის ქუჩების განვითარება

შოთა რუსთაველის პროსპექტი – გაყვანილია მთიანი რელიეფის ტერასაზე, საიდანაც მტკვრის სანაპიროსაკენ ქუჩები დამრეცად ეშვებიან. რელიეფის თავისებურებამ პროსპექტის ჰორიზონტალური ღერძის მოძრაობას მსუბუქი სიმრუდე შესძინა და პერსპექტივის ცვალებადობა გამოიწვია. იგი დღემდე ითვლება ქალაქის ყველაზე ფართო ცენტრალურ მაგისტრალად, რომელიც იწეება თავისუფლების მოედნიდან და მთავრდება ვარდებისა და შოთა რუსთაველის მოედნების კომპლექსით. ადრე პროსპექტის ხაზზე **დიდმის გზა** გადიოდა, რომელსაც მოგვიანებით, **რუსეთისგზა** ეწოდება. XIX საუკუნის 40-იან წლებში კი რუსეთის მთავარმართებლის **გოლოვინის** სახელი დაერქვა. 1918 წლიდან იგი შოთა რუსთაველის გამზირია.

ვაბაშიძის ქუჩა – პროსპექტის ტერასიდან პერპენდიკულარულად ეშვება. მცირე

მონაკვეთის გავლის შემდეგ მარჯვნივ მკვეთრად უხვევს და დამრეცად მიემართება კინოსა და თეატრის უნივერსიტეტის უკანა ფასადის გასწვრივ, რის შემდეგაც მკვეთრ ბრუნს მარცხნივ აკეთებს და დაღმა ჩადის პროსპექტის პარალელურად

განვითარებულ რ.თაბუკაშვილის ქუჩის ღერძისკენ. XIX საუკუნის I ნახევარში **იგილაბორატორიის** ქუჩის სახელით ჩნდება. XIX საუკუნის მიწურულს, სახაზინო თეატრის დასრულების შემდეგ **თეატრალური** ქუჩა ეწოდა. მოგვიანებით, სახლი №5-ში მცხოვრები ქართული თეატრის ერთ-ერთი დამაარსებლის ვაბაშიძის საპატივცემულოდ ქუჩას მისი სახელი ერქმევა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ვ. ბერიძე, თბილისის ხუროთმოძღვრება 1801-1917 წლები, თბ., 1960., 1963., ნაკვეთები I, II,
2. მ. მანია, ევროპელი არქიტექტორები თბილისში, თბ., 2008წ.
3. თ. კვირკველია, ძველ-თბილისური უბნები, თბ., 1998
4. თ. ბერიძე, ძველთბილისის სურათები, თბ. ნაკადული, 1980
5. მ. მანია, ი. ბაულიგი, ჰ. მილდენბერგი, კ. ციგლერი, თბილისის არქიტექტურული გზამკვლევი, საარბრიუკენი, 2004
6. გ. ბეჟანიშვილი, რუსთაველის პროსპექტი, 1960წ.

2. ნაგებობის ისტორია

აგების თარიღი –

თავდაპირველი - 1840წ.

შემკვეთი – თავადიორბელიანები

არქიტექტორი – უცნობი

არქიტექტურული სტილი – თბილისური აივნისანი საცხოვრებელი რეკონსტრუქცია I–1910წ.

შემკვეთი – ვაჭარი მიქაელ არამიანცი

არქიტექტორი – ალექსანდრე ოზეროვი

არქიტექტურული სტილი – ნეოგოთური, მოდერნის ელემენტებით რეკონსტრუქცია II – 1923-1914წ.წ.

არქიტექტორი – მ.აბესალომოვი

სტატუსი - შენობას მინიჭებული აქვს ძეგლის სტატუსი

ისტორია -ამ ადგილას არსებული შენობა 1840-იან წლებში აგებულორბელიანების აგურის ორსართულიან თბილისურ სახლს წარმოადგენდა. მას პროსპექტის მხარეს ხის სამი ფართო აივანიუახლოვდებოდა, რომელთაგან ცენტრალური სივრძით

აღმატებოდაგანაპირებს.სვეტებზე აყვანილი თაღების (ნახევარწრიული, სამყურა)ხეზე ნაკვეთი გამჭოლიდეკორი აივნების მსუბუქ კონსტრუქციას ხაზს უსვამდა. შენობაატიკით გვირგვინდებოდა და თავისი ზომით გამოირჩეოდა იმდროინდელი პროსპექტის განაშენიანებაში.

ძველი თბილისის
ნაგებობებზე არსებული
შრომების მიხედვით, 1866
წლიდან ორბელიანების
სახლის პირველ
სართულზე საავაჭრო ცენტრები
იმართება, ხოლო ზედა
სართულზე განლაგდება
სასტუმრო, რომელიც ხშირ-
ხშირად იცვლის
სახელწოდებებს. ნაშრომებში
მოყვანილი ცნობებით ირკვევა,

რომ სასტუმრო, რომლის სახელი თავიდან “ლირა”, ხოლო შემდეგ “ამერიკაა,”
სავაჭრო აუქციონების ჩატარების ადგილი გამხდარა. 1879 წლიდან მას
“როსია” ერქმევა, 1888 წელს კი “საბადური.” 1891 წელს კვლავ გამოეცვალა სახელი
და ეწოდა “ბეთანია.” 1897 წელს სასტუმროს უკვე “ბოიარსკიე ნომერას”, ორი
წლის შემდეგ “ბოიარსკიე გოსტინიცას” ეძახიან. 1905 წელს კაფე-რესტორნისთვის
განკუთვნილი ესტრადიანი დარბაზი სასტუმროს იმჟამინდელმა
მფლობელმა პირველი საზამთრო კინოთეატრის “ელექტრული პროექტორის”
მოსაწყობად ნ. როზეტის მიაქირავა. ერთი ხანობა კინოთეატრი დაუხურა, მაგრამ
მცირე დროის შემდეგ “არფასტოს” სახელით ხელმეორედ გაიხსნა. საბჭოთა
პერიოდში, იგი როგორც კინოთეატრი “სპარტაკი” აგრძელებს ფუნქციონირებას.
1910 წელს სახლი გაიყიდა მსხვილ ვაჭარზე მიქაელ არამიანცზე, რომელმაც
შენობა არქიტექტორ ალექსანდრე ოზეროვის ნეოგოთური და მოდერნული

ელემენტებით აღჭურვილი პროექტით სასტუმრო “პალას ოტელისთვის” გადააკეთა.
ამ დროს შენობას დაემატა მესამე სართული და მთლიანად შეეცვალა მცირე

ზომის თეთრი ფილებით მოპირკეთებული ფასადი, რომელმაც ოთხი რიზალიტი შეიძინა. განაპირა რიზალიტები მაღალი ტალღოვანი ატიკებით, ხოლო მათ შორის მოქცეული ორი-პირამიდულად გადახურული კოშკებით დაგვირგვინდა. კოშკებს შუა სიღრმეში კიდევ ერთი კოშკი აღიმართა. ფასადის ცენტრში გამართულ შესასვლელის თავზე კონსოლებზე დაბჯენილი ერკერი გაკეთდა. ფასადი სხვადასხვა დონეზე გაცოცხლდა ლითონისა (მესამე სართული) და ქვის (მეორე სართული) სწორკუთხა და ოვალური აივნების მონაცვლეობით. ნაშრომებში

მოყვანილი
ცნობებით,
ევროპულ
დონეზე

კეთილმოწყობილი “პალას ოტელის” საზაფხული და საზამთრო რესტორნებში კლასიკური ორკესტრი უკრავდა. სასტუმროს მშენებელ ითვლებოდა გუთური სტილით გადაწყვეტილი ორიარუსიანი რესტორანი, რომელიც შენობის რეკონსტრუირებულსხეულში შესულიყოფილი კინოთეატრის დარბაზი იყო.

1918 წელს სასტუმროს ინტერიერი ხანძარმა შეიწირა. ნაგებობისაგან მხოლოდ გარე კედლები დარჩა. 1923-1924 წლებში იგი აღადგინეს მ. აბესალომოვის პროექტით, რომელიც მთავარი ფასადისთვის კოშკურების გაკეთებას არ ითვალისწინებდა. 2012 წელს კოშკების რეაბილიტაცია განხორციელდა და ფასადს პირვანდელი სახე დაუბრუნდა.

საბჭოთა პერიოდში შენობას სხვადასხვა დროს ეკავათ სახელმწიფო სტრუქტურებს. ყოფილი თეატრალური ინსტიტუტის შესვლამდე შენობაში ფუნქციონირებდა საქ. კულტურის სამინისტრო. 1990-იან წლებში მოცულობის ნაწილში ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია და საპატრიარქოს უწყება განთავსდა, რის გამოც ნაგებობა დამისამართებელია №19-ით და №21-ით.

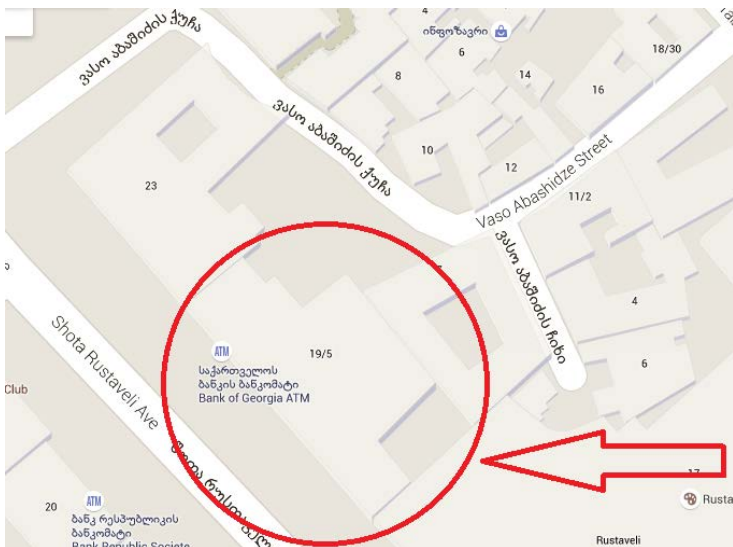

კინოსა და თეატრის უნივერსიტეტი(2012 წ-დან) ყოფილი თეატრალური ინსტიტუტის მემკვიდრეა, რომელიც დაარსდა 1939 წლის 1 სექტემბერს. იქამდე, ა.ფაღავას თაოსნობით 1923-1927 წლებში“სასცენო ხელოვნების ინსტიტუტი”, ხოლო 1933 წლიდან“სასცენო ხელოვნების უმაღლესი კურსები” ფუნქციონირებდნენ. სახკინმრეწვთან და რუსთაველის თეატრთან შექმნილი იყო დრამატული სტუდიებიც, რომელთა ბაზაზე 1939 წელს თეატრალური ინსტიტუტი ჩამოყალიბდა. მას სათავეში ჩაუდგა ა.ხორავა. ინსტიტუტი განთავსდა რუსთაველის თეატრისფლიგელში (შ.რუსთაველის პრ. №17), რომლის ნაწილი დღესაც მის მფლობელობაშია.რუსთაველის პრ. №19-ის გარდა, უნივერსიტეტის ფართობი ნაწილობრივ მოიცავს (II სართული)შენობის №21-ით დამისამართებულ ამავე შენობის მეორე მხარეს და №23-ით დამისამართებულ მეზობელი ნაგებობის ერთ სართულს (III).

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თ. გერსამია, ძველი თბილისი, თბ., 1984
2. დ .ხოშტარია, თბილისისძველისასტუმროები, თბ.,2011
3. <http://onlineinfo.ge/229->

• თავდაპირველი გეგმარება

ა.ოზეროვის მიერ შედგენილი სასტუმრო “პალას ოტელის” შენობის პროექტი საქართველოს სახელმწიფო უწყებათა საარქივო ფონდებში ვერ მოვიძიეთ. მისი მასალები1949 წელს რუსთაველის თეატრში მომხდარი და მეზობელ შენობებში გადმოსული ხანძრის შედეგად როგორც ჩანს, დაიწვა.მიუხედავად ამისა, რეალურად არსებულ შენობაზე ასახული კვალისმიხედვით, შესაძლებელია სხვადასხვა ტიპის

ცვლილებათა გამოვლენა და შენობის თავდაპირველი გეგმარების გარკვეულწილად დადგენა.

პროსპექტის პირზეპორიზონტალურადგანვითარებული საკმაოდ გრძელისწორკუთხა ღერძი და უკანა მხრიდან მართობულად მიდგმული მოკლე და განიერისწორკუთხა ფრთა, რომელიც ცენტრიდან მარცხნივ, რუსთაველის თეატრისკენ არის გადაწეული, ამაჟამინდელი ნაგებობის არაწესიერი მოხაზულობის გეგმას ქმნის. საპირისპირო მხარეს ასევე მართობულად მიდგმულიმონგრეული ფრთის კვალი

შეინიშნება, რის საფუძველზეც შეიძლება დავასკვნათ, რომ იგი ადრე შემორჩენილი ფრთის სიმეტრიულად იქნებოდა ამოყვანილი. აქედან გამომდინარე ნაგებობის თავდაპირველ გეგმარებას განივი ღერძის უკანა მხარეს, შუა მონაკვეთიდან პერპენდიკულარულად გამოშვებული ღერძები აყალიბებდნენ. მათ შორის მოქცეულ სივრცეს კი თავის დროზე ქვედა ქუჩისკენ გახსნილი შიდა ეზო უნდა შეექმნა. ამგვარად, ნაგებობის თანაბრად განაწილებული უკანა ფასადი სიმეტრიულ ხასიათს ატარებდა და ისევე იშლებოდა ვაბაშიძის ქუჩისაკენ, როგორც მთელი ფრონტით პროსპექტისკენ მიმართული მთავარი ფასადი. ამისთვის ხელი უნდა შეეწყო ვაბაშიძის ქუჩის საცხოვრებელ ნაგებობათა ანსამბლურ განაშენიანებასაც. დღეისათვის, ძველი კომპოზიციის ყველა ეს პარამეტრი დარღვეულია: მონგრეულია №21-ით დამისამართებული ნაწილის მომიჯნავე პერპენდიკულარული ფრთა. გაფართოების მიზნით, სიგანეში მინაშენით გაზრდილი და გადაკეთებულია

არსებული ფრთაც, რომელსაც მთელ სიგანეზე მიჯრით უახლოვდება ასევე გაფართოებული ვაბაშიძის ქუჩის საცხოვრებელი სახლი №7. ჩაკეტილი ეზოს მქონე თბილისური სახლის რომბის მოხაზულობის გეგმა გვაფიქრებინებს, რომ მას თავის დროზე შესაძლოა, ძველი სასტუმროსკენ მიმართული ლათინური II-ს ფორმის დაგეგმარება ჰქონდა და ასე მჭიდროდ არ ეკვროდა კვლევის ობიექტს.

3 გეგმარება

ორიენტაცია – სამხრეთ-დასავლეთი

რელიეფი – მტკვრის სანაპიროდან შოთა რუსთაველის გამზირისაკენ ნიადაგი მკვეთრად მაღლდება და მიწის დონეების ცვალებადობის გამო დაქანებულ რელიეფს ქმნის.

გეგმა – №19,21 შენობის გეგმას არაწესიერი მოხაზულობა აქვს, რომელსაც სივრცეში განვითარებული სწორკუთხა ჰორიზონტალური ღერძი და უკანა მხრიდან მართობულად მიდგმული, გვერდზე გადაწეული მოკლე და განიერი სწორკუთხა ფრთა ქმნის. გეგმის ბირთვს წარმოადგენს შენობის ჰორიზონტალური ფრთის (პროსპექტის პერიმეტრზე) შუა მონაკვეთში მდებარე

დიდი, სწორკუთხა ვესტიბიული და სასწავლო თეატრის ორიარუსიანი დარბაზი

(ყოფილი კინოთეატრი), რომელიც პერპენდიკულარული ფრთის ფართობში იჭრება. დარბაზის საპირისპიროდ, ვესტიბიულის სივრცეში ჩადგმულია შენობის ვერტიკალურ ღერძზე ამავალი ქვის პარადული კიბის ორმარშიანი უჯრედი, რომელიც

სართულებზე გამართულ უმეტესწილად გრძივად, იშვიათად განივად მიმავალ ღერეფნების ქსელსა

და მის გასწვრივ, ორმხრივად

განლაგებულ

სხვადასხვა ზომის

სწორკუთხა ოთახებს

ერთმანეთთან

აკავშირებს. შენობის

არსებული და

მონგრეული ფრთების

განივ კედელში ეხოს

სადარბაზო

შესასვლელებია (2)

გაჭრილი, რომელთა სივრცეშიც გამართულია ვერტიკალურად ამავალი,

ფაქტობრივად დანგრეული სამომსახურეო კიბის უჯრედები. ცენტრალურ ვესტიბიულსუკავშირდება გრძივი და განივი დერეფნებითა დასამეურნეო ოთახებით დაგეგმარებული ცოკოლის სართულის ნახევრსარდაფი დაქვეშ განთავსებული სარდაფი. შენობის ნაწილში (№21) განლაგებულ არასასწავლო უწყებებს მეორე სართულის უკანა მხარე უჭირავთ.

№17-დან უნივერსიტეტის გეგმის ნაწილიარუსთაველის თეატრის ყოფილი

ფლიგელის სადარბაზო შესასვლელის ვესტიბიული და მის ფართობში განთავსებული ვერტიკალურად ამავალი კიბე-რომლის უჯრედსIII სართულზე ორმხრივად

უახლოვდება სასწავლო თეატრის დარბაზი და ა.ხორავას სახელობისმოხატული დიდი ოთახი. სართულს ვრცელი სწორკუთხავესტიბიული, ასეთივე ფორმის დარბაზი, ვიწრო დერეფანი და პროსპექტის მხარეს გამართული სანდრო ახმეტელის სახელობის სწორკუთხა დარბაზთან ანფილადურად გაერთიანებული

მიმდებარე ოთახები აქვს.პერპენდიკულარული ფრთის (ვაბაშიძის ქუჩის გასწვრივ) საზღვრებში სხვადასხვა კუთხოვანი ფორმისა და ზომისდამხმარე დანიშნულების საგრიმიორო, სავარჯიშო დარბაზი და დეკორაციების სასაწყობე სათავსები, აგრეთვე

სასწავლო თეატრის კულისებია მოწყობილი.

№23 საცხოვრებელი სახლიდან უნივერსიტეტის ფართობში შესული III სართულისგეგმა ვაბაშიძის ქუჩამდე პროსპექტის ხაზის პარალელური ვიწრო დერეფნის მიმდებარე სწორკუთხა ოთახების სისტემას მოიცავს. გეგმაში

შეყვანილია ამავე სართულის უკანა მხარეს, საცხოვრებლის შიდა ეზოსკენ მოქცეული სწორკუთხა აუდიტორია-დერეფანიც (ყოფილი რეზო ჩხეიძის).

სართულიანობა – რთულირელიეფის გამო შენობა პროსპექტის მხარეს სამი სართულით გამოდის სივრცეში. ნიადაგის დაქანების მიმართულებით ვ.აბაშიძის ქუჩიდან მთელ სიმაღლეზე იკითხება ცოკოლის სართული - ნახევარსარდაფითა და ქვეშ განთავსებული სარდაფით, შეინიშნება დაშენებაც, რაც უკანა მხრიდან შენობის სართულიანობას 6-მდე ზრდის. მონგრეული ფრთა, სარკმლის ამოშენებული ღიობები, ჩამოშლილი შუშაბანდი-გალერეები, გაშიშვლებული კედლები და საამშენებლო ნაგვით დაფარული ეზო უკანა ფასადის ძლიერ დაზიანებას კიდევ უფრო სავალალო სანახავს ხდის. ფასადის არქიტექტურის მთლიანობას არღვევს

არსებული ფრთის IV დონემდე ამოყვანილი მინაშენი დამისი სახურავის ფორმა, რომელსაც ამაღლებული კედლებიდან წვეტიან შიგნით დაშვებული ორი სამკუთხედი ქმნის.

ეზო - შიდა ეზო შენობის (№19) უკანა ფასადს არსებულ პერპენდიკულარულ ფრთამდე გასდევს. შენობის მეორე ნაწილის (№21) ეზოს დონე მორღვეული ფრთის მიჯნაზე I დონემდე ამოყვანილი დამხმარე მოცულობის ბანზე გადის და ზედ დადგმული ორდონიანი, ტერასიანი ყრუ სადგომით იკეტება. ეზო ამჟამად საამშენებლო ნაგვითაა დატვირთული. მიწის ნაკვეთის დიდი ნაწილი კომპანია “ცენტრ-პოინტის” საკუთრებაშია

4. არსებული შენობა

ცოკოლზე აღმართული კინოსა და თეატრის მუზეუმის აგურის შენობა სამ-სართულიანი მთავარი ფასადით პროსპექტის პირზე გამოდის, ხოლო უკანა ფასადით მიმართულიაფერდობზე გაყვანილი გაბაშიძის ქუჩის დაქანებისკენ.

მთავარი ფასადის არქიტექტურულ-მხატვრულ სახეს ძირითადად ოთხი რიზალიტი,

ცენტრში გამართული კონსოლებზე დაბჯენილი ერკერი, კარ-სარკმლის ღიობებითა და სწორკუთხა და ოვალური აივნებით დანაწევრებული ფართოდ გაშლილი კედელი ქმნის. განაპირა რიზალიტების დამაგვირგვინებელიტალღოვანი მაღალი ატიკები, მათ შორის მოქცეული პირამიდულად გადახურული კოშკები (2), სიღრმეში აღმართული კიდევ ერთი კოშკი და მახვილებზე დასმული სკულპტურული დეკორიფასადს მხატვრულად ეფექტურს ხდის.როგორც შევნიშნეთ, 1918 წელს მომხდარიხანძრისა და 1923-1924 წლების რეკონსტრუქციის შემდეგ მთავარი ფასადი კოშკურების გარეშე დარჩა. 2012 წელს განხორციელებულმა კოშკების რეაბილიტაციამფასადს პირვანდელი სახე დაუბრუნა.

უკანა ფასადი, რომლის
სართულიანობა
დაქანებისკენ
საგრძნობლად იზრდება
და ცოკოლისა და
დაშენების გამო 6
სართულამდე აღწევს,
დაზიანების ძლიერი
ხარისხით გამოირჩევა
მას რუსთაველის
თეატრის მხარეს მთელ

სიმაღლეზე პერპენდიკულარულად უახლოვდება ტლანქად შეღესილი მინაშენის სწორკუთხა ფრთა, ზედა ღონეებზე გაჭრილი 3-3 სარკმლით. ეზოსკენ გამოშვებულ პირველი ღონის გრძივ კედელზე ღიობები ნაწილობრივ ამოქოლილია. ვაბაშიძის ქუჩისაკენ კი სასწავლო თეატრის I ღონის ფართობიდან ლითონის აივნით გამოდის გარეთ. მის ქვეშ სარდაფის ტერიტორიაზე შესასვლელი ლითონის ალაყაფია შეკიდული. შენობას შეენიშნება საპირისპირო მხარეს სიმეტრიულად არსებული ასეთივე მორღვეული ფრთის კვალი. მინაშენიდან შენობის კიდემდე კედლის მონაკვეთის

გასწვრივუკანა ფასადს
საცხოვრებელი სახლი
(ვაბაშიძის №7) ეკვრის.

არსებულ და მორღვეულ
ფრთებს შორის მოქცეულ
მონაკვეთზე III ღონეზე
(რუსთაველის
პროსპექტიდან) გაჭრილი
სამმალიანი, დაბალ-
თაღოვანი მოყვანილობის
მაღალი, ფართო სამი

სარკმელია ავთენტური ფორმით მოღწეული. კედელიც ამ სართულზე არსებული
ფრთის მსგავსად,

გულმოდგინედ
შეუღესიათ. ზედა
ღონეებზე (IV-V)
ყურადღებას იქცევს
ფართო და ვიწრო
(კიდეებში
ცალფრთიანი)
სარკმლის ღიობების
არასწორხაზოვნად
განლაგება. საკმაოდ
დაზიანებულია
სარკმლის ღიობები

და ჩარჩოებიც, გაშიშვლებულია კედლის აგურის წყობა, აშკარად ატყვია ოდესღაც
არსებული გაღერვა-შუშაბანდებისა და მის სივრცეში გამოშვებული კარების
კვალი. დღეისათვის ზოგი ღიობი აგურით ამოქოლილია. ცოკოლის ღონეებზე
ფაქტობრივად დაკარგულია სარკმლის ავთენტური ფორმები, გადაკეთებულია
ცხაურებით დაცული ღიობები. იგივე უნდა ითქვას დანგრევის პირამდე მისულ
ვაბაშიძის ქუჩის სადარბაზო შესასვლელზეც (2).

მორღვეული მინაშენის გაგრძელებაზე, სადაც ამჟამად რდპ-ს პარტია და
საპატრიარქოს დაწესებულებები ფუნქციონირებენ კედლის მონაკვეთი IV ღონეზე

ლიობებით ფართოდ გახსნილი და ხის კონსოლებზე დაბჯენილი სახურავით დაფარული სამწახნაგოვანი მსუბუქი ერკერიტ გამოდის, რაც ფასადს III დონეზეცუნდა ჰქონოდა. ამის თქმის საფუძველს გვაძლევს ამ სართულისთვის დამახასიათებელი მეტალოპლასტმასის სარკმლების წყობა და ერკერის მსგავსად პროფილირებული ჯებირი.

ისინი შემორჩენილია საფუძვლიანად გადაკეთებული, ფანერით შევსებული დაზიანებული ადგილებით. მოღწეულ ერკერს ავთენტური ფორმით შემონახული აქვს არქიტექტურულ-კონსტრუქციული და დეკორატიული ელემენტები, შუაში სამშაღიანი და

გვერდებში ორმაღიანი მაღალი სარკმლის ღიობები თავისივე ხის ჩარჩოებით. ამ მონაკვეთზე ალაგ-ალაგ შერჩენილია დეკორატიული ნაღესობაც.

უკანა ფასადს მთელ პერიმეტრზე კრონშტაინებზე დაბჯენილი სახურავის შვერილიარსებული ფრთისმინაშენამდე გასდევს. V დონეზე ამოდის მინაშენის სახურავი, რომელსაც წვეტიან შიგნით დაშვებული ორი სამკუთხედი ქმნის და ფასადის არქიტექტურულ მთლიანობას არღვევს.

ინტერიერი - ადაპტირებულია შენობაში მიმდინარე სასწავლო პროცესის

შესაბამისად, რაც ვიწრო დერეფნებსა და ფასადების მხარეს გამართულ აუდიტორიებს მოიცავს. კინოსა და თეატრის უნივერსიტეტის ისტორიიდან გამომდინარე შემონახულია ქართული კინოსა და თეატრის დამაარსებლების შემორჩენილი აუდიტორიები. თავისი მხატვრული ღირებულებით გამორჩეული ყოფილი კინოთეატრისა და რუსთაველის თეატრის ფლიგელში მოქცეული ა.ხორავას დარბაზები განსაკუთრებულ რესტავრაციას მოითხოვენ. უახლოეს წარსულში ჩატარებული სასწავლო თეატრის რეაბილიტაცია ბოლომდე არ არის მიყვანილი. დასაგებია იატაკი და დასასრულებელია ღიობების კონსტრუქციები. გასაახლებელი, გასამაგრებელი და ალაგ-ალაგ აღსადგენია ა.ხორავას სახ. დარბაზის ორიენტალისტურ სტილში შერულებული მოხატულობა. დაზიანებები შეენიშნება შენობის

უკლებლივ ყველა კიბის კონსტრუქციასა და უჯრედის ფართობს. ეს ეხება როგორც პარალელ კიბებს, ასევე რუსთაველის თეატრის ფლიგელის კიბის უჯრედსა და განსაკუთრებით, დანგრევის პირამდე მისულ ეზოს სადარბაზო-სამომსახურეო კიბეების უჯრედებს (2).

შენობის შიდა კედლებზე მნიშვნელოვანწილად შეინიშნება მსუბუქი ბზარები,

გამონაჟომი წყლის კვალი, შელახულია კონსტრუქციები, ცვივა ნაღესობა, განსაკუთრებით ჭერიდან. დაზიანებების მხრივ ცალკე აღნიშვნის ღირსია შგაწერელიას სასწავლო აუდიტორიიდან პროსპექტისკენ გაშვებული ერკერის ჭერი. ამავე მხარეს მდებარე

ბიბლიოთეკის სათავსების კედლები და ჭერი და ეზოსკენ განთავსებული სამკითხველო დარბაზის დაქანებული იატაკი(II დონე).2011 წელს №23-ში მომხდარი ხანძრის შემდეგ შეკეთებულ რეზო ჩხეიძის ყოფილ აუდიტორიაში

მაცხოვრებლებისგან ჩამოდინებული წყლების გამო დაზიანებულია კედლები და იატაკი. 2012 წელს უხარისხოდ ჩატარებული სარეაბილიტაციო სამუშაოებიდან გამომდინარე №23-ის განივი ფასადის საზღვრებში მდებარე ოთახის კარ-სარკმლის ღიობების კონსტრუქცია ტექნიკურად

გაუმართავია (III დონე).

ტექნიკურად გაუმართავია 2012 წელს №19-ის თავზე დადგმული კოშკები,

რომლებიც წყალს ატარებენ უკლებლივ ყველა ღრიჭოდან. არქიტექტურისთვის მნიშვნელოვან უტილიტარულობას მოკლებულია და დეკორატიულ ფუნქციასაც თითქმის არ ასრულებს №23 სახლის კიდეში (ვახაშვიძის ქუჩის მხრიდან) სახურავზე დადგმული პარალელეპიპედის ფორმის დაბალი მასიური კოშკი.

დასკვნა და რეკომენდაციები

თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის შენობა თავდაპირველად, ორბელიანების საკუთრებაში მყოფი 1840 წელს აგებულიაგურის ორსართულიანი თბილისური სახლი იყო. ატიკით დაგვირგვინებულ ნაგებობასმცირე ზომის თეთრი ფილებით მოპირკეთებული ფასადი და სვეტებზე გადასროლილი მოხარატებული თაღებითა და მოაჯირით დამშვენებული 3 ხის აივანი ჰქონდა (იხ. ფოტო გვ.5).

1910 წელს ახალმა მფლობელმა ვაჭარმა მიქაელ არამიანცმა შენობა გადააკეთა არქიტექტორ ალექსანდრე ოზეროვის ნეოგოთური და მოდერნული ელემენტებით აღჭურვილი პროექტით. შენობას დაემატა მესამე სართული და ფასადმა შეიძინათხი რიზალიტი. განაპირა რიზალიტები მაღალი ტალღოვანი ატიკებით, ხოლო მათ შორის მოქცეული ორი-პირამიდულად გადახურული კოშკებით დაგვირგვინდა. ამ კოშკებს შუა, სიღრმეში აღიმართაკიდევ ერთი კოშკი. ფასადის ცენტრში გამართულ შესასვლელის თავზე კონსოლებზე დაბჯენილი ერკერი გაკეთდა. ფასადი სხვადასხვა დონეზე გაცოცხლდა ლითონისა (III სართული) და ქვის (II სართული) სწორკუთხა და ოვალური ფორმის აივნების მონაცვლეობით (იხ. ფოტო გვ.6).

ა.ოზეროვმა რეკონსტრუქციის პროექტში შეიყვანა და გუთური სტილის სკულპტურული ელემენტებით გააფორმა თავდაპირველი შენობის კაფერესტორნისთვის განკუთვნილი ორიარუსიანი ესტრადიანი დარბაზი, სადაც1905 წელსნ.როზეტის მიერ მოწყობილიპირველი საზამთრო კინოთეატრი “ელექტრული პროექტორი” ფუნქციონირებდა. მოგვიანებით იგი “არფასტოს”, ხოლო საბჭოთა პერიოდში კინოთეატრი “სპარტაკის” სახელითაგრძელდებ მოქმედებას. 1983 წლიდან იგი თეატრალური ინსტიტუტის დოღო ალექსიძის სახ. სასწავლო თეატრის დარბაზი ხდება.

1918 წელს სასტუმროს ინტერიერი ხანძარმა შეიწირა. 1923-1924 წლებში იგი აღადგინეს მ. აბესალომოს პროექტით, რომელიც მთავარი ფასადისთვის კოშკურების გაკეთებას არ ითვალისწინებდა. კოშკების რეაბილიტაცია, მართალია უხარისხოდ, მაგრამ 2012 წელს განხორციელდა.

№19-ით დამისამართებული შენობა იმხანად თეატრალურმა ინსტიტუტმა 1980-იანი წლების დასაწყისიდან დაიკავა. მის მფლობელობაში დარჩა რუსთაველის თეატრის ფლიგელის (შ. რუსთაველის პრ. №17) ნაწილი, რომელიც ინსტიტუტის საკუთრებაში 1939 წლიდან იმყოფებოდა. მან აგრეთვე დაიკავა რუსთაველის თეატრის საპირისპირო მხარეს, 1990-იან წლებში ამავე შენობაში განთავსებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიისა და საპატრიარქოს უწყების №21-ით დამისამართებული ნაწილის II სართული და ოპერის თეატრის მომიჯნავე, №23-ით დამისამართებული მეზობელი ნაგებობის III სართული.

ა.ოზეროვისა და მ. აბესალომოს რეკონსტრუქციის პროექტები საქართველოს სახელმწიფო უწყებათა საარქივო ფონდებში (საქ.სახ. ეროვნული არქივი, თბილისის ცენტრალური ეროვნული არქივი) ვერ მოვიძიეთ. მთელი ეს მასალა 1949 წელს

რუსთაველის თეატრში მომხდარი და მეზობელ შენობებში გადასული ხანძრის შედეგად დაიწვა. მასთან ერთად დაიწვა ვიზუალური მასალაც, რომლის მცირე ნაწილმა ჩვენამდე მოაღწია თბილისისადმი მიძღვნილ საბჭოთა გამოცემებში გამოქვეყნებული ფოტოების სახით. ამ კადრებში როგორც წესი წარმოდგენილია პროსპექტისკენ მიმართული შენობის მთავარი ფასადი. უკანა ფასადის ამსახველი ვიზუალური მასალა კი ფაქტობრივად, არ მოგვეპოვება. მიუხედავად ამისა, რეალურად არსებული ნაგებობის უკანა ფასადის არქიტექტურაზე შემორჩენილი კვალის ანალიზის საფუძველზე, გამოითქვა ვარაუდი შენობის თავდაპირველი გეგმარების შესახებ.

ნაგებობის შესწავლამ გამოავლინა მისი არარერთგვაროვანი დაზიანების ხარისხი და სასწრაფო რეაბილიტაციის საუცილებლობა. სასწავლო პროცესის სრულფასოვანი ჩატარებისთვის აუცილებელია ინტერიერის კაპიტალურად გამაგრება-განახლება, რისთვისაც გასათვალისწინებელია შემდეგი რეკომენდაციები:

1. ტექნიკურად გასამართია 2012 წლის შენობის რეაბილიტაციის დროს დადგმული კოშკები, საიდანაც ჩამოდინებული წყლის ნაკადი შენობას ხელოვნურად აზიანებს.
2. ტექნიკურად გასამართია სარკმლის კონსტრუქციები, განსაკუთრებით საზოგადოებასთან ურთიერთობის განყოფილების ოთახში
3. გასამაგრებელია სართულშუა გადახურვა (II დონე)
2. ვინაიდან უკანა ფასადის მიშენებებითა და მორღვეული ნაწილებით დაკარგულია ვენტური ფორმების ვიზუალური მასალა არ იძებნება, ხოლო ეზოში გამავალი წითელი ხაზები იმყოფება სხვა მფლობელის ხელში, იგი აღდგება არსებული სახით.
3. ტექნიკურად გასამართია სველი წერტილები
4. გასაწმენდი და აღსადგენია რუსთაველის თეატრის ფლიგელის III დონეზე მდებარე ა.ხორავას სახ აუდიტორიის თეატრის თანადროული ორიენტალისტური მოხატულობა
5. აღსადგენია პარადული კიბის უჯრედის საფეხურებისა და ბაქნების დაზიანებული ადგილები
6. აღსადგენია რუსთაველის თეატრის ფლიგელის სადარბაზო შესასვლელის კიბის უჯრედის საფეხურებისა და ბაქნების დაზიანებული ნაწილები
7. დასასრულებელია ყოფილი კინოთეატრის დარბაზის კეთილმოწყობა
8. აღსადგენია ეზოს მხრიდან შემომაღალი სადარბაზო შესასვლელები და ნგრევის პირას მისული კიბის უჯრედების საფეხურები და ბაქნები

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი მაია იზორია

მ. ი. იზორია